

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
3-11-2019

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. α. i. Λάθος, **ii.** Σωστό, **iii.** Σωστό, **iv.** Λάθος, **v.** Σωστό.

β. i. «ἐν αἷς ἔστιν ὡς ἂν ἡγεμονικωτέραις ὑπαρχούσαις τὸ κυρίως ὄν ἀγαθόν», «καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα»

ii. «ὡς μόνης φιλοσοφίας τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀναμάρτητον ἐπιτακτικὴν φρόνησιν ἐν ἑαυτῇ περιεχούσης»

iii. «χρησθαι πᾶσι καὶ ἐπιτάττειν κατὰ φύσιν δύναται»

iv. «Ὡστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι, τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων, τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων»

v. «οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδεὶς ἔστιν», «Ὁ δὲ λέγων ἢ μήπω τοῦ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὦραν»

Μονάδες 10

B1. Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιώντας έναν επαγωγικό συλλογισμό, προσπαθεί να τονίσει για άλλη μια φορά την αναγκαιότητα της φιλοσοφίας. Κι εδώ διαφαίνεται η τελεολογική θεώρηση, που χαρακτηρίζει την αριστοτελική φιλοσοφία. Κάθε επιστήμη/γνώση έχει από τη φύση της κάποιο τέλος και βάσει αυτού του τέλους προκύπτει και η ιεραρχική τους κατάταξη. Ανώτερη όλων των επιστημών/γνώσεων είναι η φιλοσοφία, η οποία και τις διευθύνει. Γι' αυτόν, λοιπόν, τον λόγο επιβάλλεται να φιλοσοφούμε. Ο συλλογισμός του Αριστοτέλη έχει την εξής δομή:

- Υπάρχουν διακριτά πεδία γνώσεων, με διαφορετική λειτουργία και στόχευση. Άλλες επιστήμες/γνώσεις διευθύνουν, άλλες υπηρετούν. («Ἐτι τοίνυν ἄλλαι μὲν εἰσιν αἱ ποιοῦσαι ἕκαστον ... ἕτεραι δὲ αἱ ἐπιτάττουσαι»)
- Η φιλοσοφία, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αποτελεί την επιστήμη που πρέπει να κατευθύνει όλες τις επιμέρους επιστήμες. («Εἰ τοίνυν μόνῃ ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα ... κατὰ φύσιν δύναται»)

Συμπέρασμα: Γι' αυτό πρέπει με κάθε τρόπο να φιλοσοφούμε. («φιλοσοφητέον ἐκ παντὸς τρόπου»)

Μονάδες 10

B2. Σύμφωνα με τον Επίκουρο, η φιλοσοφία κατευθύνει τον άνθρωπο στον δρόμο της ευδαιμονίας, γιατί διασφαλίζει την υγεία της ψυχής («οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστίν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαίνειν»). Όπως η ιατρική φροντίζει για την υγεία του σώματος, έτσι και η φιλοσοφία απαλλάσσει τον άνθρωπο από την ψυχική οδύνη και τον πόνο της ζωής. Ο Επίκουρος θεωρούσε ότι η φιλοσοφία είναι συνυφασμένη με τη μελέτη των φυσικών φαινομένων (φυσιολογία) και την άσκησή της στον ευρύτερο χώρο μιας κοινότητας φίλων (συμφιλοσοφείν). Ο σκοπός της είναι διπλός: θεραπευτικός, καθώς απαλλάσσει τον άνθρωπο από τον φόβο για τη φύση, τους θεούς, τον θάνατο και τον πόνο, και διδακτικός, καθώς μαθαίνει τον άνθρωπο να βρίσκει τα όρια του πόνου και της ηδονής. Για τους περισσότερους φιλοσόφους της αρχαιότητας η ευδαιμονία είναι ο τελικός σκοπός της ανθρώπινης ζωής, η επιδίωξη όλων των ανθρώπων, το απώτατο αγαθό –αλλά δίνουν διαφορετικό περιεχόμενο στην έννοια. Στην επικούρεια φιλοσοφία η ευδαιμονία έχει κεντρική θέση, αποτελώντας ένα ιδανικό εφικτό σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φυλετικής καταγωγής, φύλου, ηλικίας, κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης. Η ήδονη είναι το κεντρικό περιεχόμενο της ανθρώπινης ευδαιμονίας: τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν (Επιστολή στον Μενοικέα, 129). Συνίσταται στη, μέσα από νηφάλιο στοχασμό, μετρημένη απόλαυση φυσικών και πνευματικών αγαθών, που οδηγεί στην άπονία και στην άταραξία, την ψυχική γαλήνη. Ο ευδαίμων άνθρωπος, έχοντας απαλλαγεί από τον πόνο της ζωής αλλά και τον φόβο του θανάτου, παρομοιάζεται με τον θεό. Στο κείμενο, που μας δίνεται, ο Επίκουρος θεωρεί ότι η φιλοσοφία αποτελεί θεραπεία, φάρμακο για την αποκατάσταση της χαμένης υγείας, λύση σε κάθε παγίδα που έχει στηθεί στην ήρεμη πορεία του καθενός και είναι αυτή που θα οδηγήσει τον άνθρωπο στην πολυπόθητη ευδαιμονία.

Γι' αυτό σε κάθε ηλικία πρέπει κάποιος να την κατατάσσει στις προτεραιότητές του. Ειδικότερα οι ηλικιωμένοι, καθώς θα ασχολούνται με τη φιλοσοφία, ενώ θα γερνάνε, θα διατηρούνται νέοι στην ψυχή και θα αντιμετωπίζουν και σαν νέοι ό,τι τους συμβαίνει. Συγχρόνως λόγω της ωριμότητάς τους θα νιώθουν ευγνωμοσύνη για όσα ζουν, αντλώντας νεανικά φρονήματα από την ανάμνηση των βιωμάτων τους («τῶ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζη τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν τῶν γεγονότων»). Αλλά και οι νεότεροι σε ηλικία είναι αναγκαίο να φιλοσοφούν, γιατί η φιλοσοφία θα ωριμάσει τη σκέψη τους και θα τους κάνει να απαλλαγούν από τον φόβο για το άγνωστο του μέλλοντος. Ακόμα θα τους προσφέρει όλα εκείνα τα εφόδια που χρειάζονται έτσι ώστε να αντιμετωπίσουν με θάρρος ό,τι πρόκειται να επακολουθήσει στον βίο τους («τῶ δὲ ὅπως νέος ἄμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων»). Απαραίτητη, λοιπόν, κρίνεται η ενασχόληση με τη φιλοσοφία και για τις δύο ηλικίες, αφού χάρη σε αυτήν οι ηλικιωμένοι θα υιοθετήσουν χαρακτηριστικά των νέων και οι νέοι θα κερδίσουν την ωριμότητα των μεγάλων.

Μονάδες 10

B3. 1. Λάθος, 2. Λάθος, 3. Λάθος, 4. Σωστό, 5. Σωστό.

Μονάδες 10

B4. α.

- Τα τελευταία χρόνια η **επιστήμη** της ιατρικής εξελίσσεται όλο και περισσότερο με αποτέλεσμα την καταπολέμηση ασθενειών που μάστιζαν την ανθρωπότητα.
- Τα υλικά **αγαθά** δε φέρνουν πάντοτε την ευτυχία.
- Σε πόση **ώρα** θα επιστρέψουμε σπίτι;

β.

Στήλη Α

Στήλη Β

έπιστημαι	αντικατάσταση
ύπαρχουσας	συνύπαρξη
έπιτακτικήν	μετάταξη
περιεχούσης	μειονεξία
παρεληλυθέναι	προσιτός
γεγονότων	εξωγενής
πάντα	πασίγνωστος

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Σωκράτης στο παραπάνω απόσπασμα από την Απολογία του τονίζει την αναγκαιότητα που υπάρχει να ασχολείται ο καθένας μας με τη φιλοσοφία. Ο ίδιος ισχυρίζεται ότι αρνείται να την εγκαταλείψει ακόμα κι αν αυτό θα σήμαινε την αθωότητά του («αλλά σε αθώνουμε ... μήτε να φιλοσοφείς») και ότι αδυνατεί να κατανοήσει τους συμπολίτες του που την περιφρονούν. Ντρέπεται για όποιον ενδιαφέρεται μόνο για την κατάκτηση χρημάτων και αδιαφορεί για τη φρόνηση, τον νου και την ψυχή του («δεν ντρέπεσαι να φροντίζεις για χρήματα ... δεν φροντίζεις καθόλου»).

Ο Αριστοτέλης συμφωνεί με τον Σωκράτη ως προς την αξία της φιλοσοφίας στη ζωή των ανθρώπων. Θεωρεί ότι αυτή είναι που κατευθύνει όλες τις επιμέρους επιστήμες καθώς αποτελεί τη γνώση που διαθέτει την ορθότητα της κρίσης, που χρησιμοποιεί τον λόγο και θεωρεί το αγαθό στην ολότητά του («Εἰ τοίνυν μόνη ἢ τοῦ κρίνειν ἔχουσα τὴν ὀρθότητα καὶ ἢ τῷ λόγῳ χρωμένη καὶ ἢ τὸ ὅλον ἀγαθὸν θεωροῦσα»). Γι'αυτό και πρέπει να φιλοσοφούμε, γιατί η φιλοσοφία, έχοντας αυτές τις δυνατότητες, μπορεί να αξιοποιεί όλες τις γνώσεις και να τις διαχειρίζεται σύμφωνα με τη φύση. Με τη φιλοσοφία ο άνθρωπος μπορεί να ελέγχει και να κατευθύνει το πνεύμα του, να επιβάλλεται στα πάθη του, να αξιοποιεί ορθά τις επιμέρους γνώσεις του, ώστε να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις πρακτικές απαιτήσεις του βίου του. Το πόσο σημαντική είναι φαίνεται κυρίως από το ότι είναι αυτή που οδηγεί στην επίτευξη της ευδαιμονίας, του ἔσχατου δηλαδή τέλους, του κυρίως ἀγαθοῦ, αφού διαθέτει τη δυνατότητα της διαηγούς θέασής του.

Και οι δύο, λοιπόν, φιλόσοφοι πιστεύουν στην ευεργετική επίδραση της φιλοσοφίας στη ζωή του ανθρώπου, θεωρώντας την απαραίτητη για την εξέλιξη της ζωής του. Γι'αυτό, άλλωστε, είχαν υιοθετήσει ως τρόπο ζωής μέχρι το τέλος τους την ενασχόλησή τους με αυτήν.

Μονάδες 10

**ΤΙΣ ΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ**

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

3-11-2019

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Γ1. ... και σας δίνω προθεσμία να σκεφτείτε με τους άλλους Χαλδαίους αν θέλετε να μας πολεμάτε ή να γίνετε φίλοι μας. Και αν προτιμήσετε πόλεμο, να μην ξανάρθετε εδώ χωρίς όπλα, αν είστε λογικοί. Αν όμως νομίσετε ότι έχετε ανάγκη από ειρήνη, να έρθετε εδώ δίχως όπλα· αν γίνετε φίλοι μας, εγώ θα φροντίσω να τακτοποιηθούν οι υποθέσεις σας. Όταν άκουσαν αυτά οι Χαλδαίοι, αφού επαίνεσαν πολύ τον Κύρο και τον αποχαιρέτησαν θερμά, έφυγαν για τη πατρίδα τους.

Μονάδες 10

Γ2. Ο Κύρος μετά την κατάληψη των όρων των Χαλδαίων επιδεικνύοντας ανθρωπιά και συμπόνια προς τους αιχμάλωτους, αφού τους ελευθέρωσε και φρόντισε για την αποκατάσταση των τραυματισμένων, τους είπε ότι δεν ήρθε με σκοπό να τους καταστρέψει ούτε και να τους πολεμήσει, αλλά επειδή ήθελε να επιτύχει ειρήνη ανάμεσα σε αυτούς και στους Αρμένιους. Πριν την κατάληψη των βουνών από τον Κύρο, οι Χαλδαίοι δεν είχαν ανάγκη την σύναψη ειρήνης, καθώς ήταν ασφαλείς και λεηλατούσαν τις περιουσίες των Αρμενίων. Τώρα, όμως, που βρίσκονται σε δεινή θέση, καλούνται να αποφασίσουν για το μέλλον τους. Ο Κύρος, λοιπόν, άφησε τους αιχμαλώτους ελεύθερους να επιστρέψουν στα σπίτια τους και τους έδωσε χρόνο να σκεφτούν και να αποφασίσουν από κοινού αν θα είναι σύμμαχοι στο πλευρό του ή εχθροί.

Μονάδες 10

Γ3.

α. τούτω => τούτοις

τούς αιχμαλώτους => τόν αιχμάλωτον

τινας => τινά

αυτούς => αυτόν

ιατρούς => ιατρόν

β. εἶχε => ἔσχε

ἤγετε => ἠγάγετε

ἐφέρετε => ἠνέγκετε

ὄρατε => εἶδετε

ἔστε => ἐγένεσθε

Μονάδες 10

Γ4. α. Υπόθεση: ἦν μὲν πόλεμον αἰρῆσθε (ἦν + υποτακτική)

Απόδοση: μηκέτι ἦκατε δεῦρο ἄνευ ὀπλων (προστακτική)

Εἶδος: Προσδοκώμενο

Απλή σκέψη

Υπόθεση: εἰ μὲν πόλεμον αἰροῖσθε (εἰ + ευκτική)

Απόδοση: οὐκέτι ἦκοιτε ἂν δεῦρο ἄνευ ὀπλων (δυνητική ευκτική)

β. ἀκούσαντες: επιρρηματική χρονική μετοχή, δηλώνει το προτερόχρονο

ἐπεὶ ἤκουσαν

γ. Κῦρος ἔφη οὖν ἀφιέναι τούτους/σφᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους.

Μονάδες 10

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΕΣ:

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ